

III Opetusvinkkejä

Leikkejä	2
<i>Pumban tanssi</i>	2
<i>Värien valssi</i>	3
<i>Vaihda ryhmää</i>	4
<i>Löydä oikea osa rumpusettiä</i>	4
<i>Kuullun kirjoittaminen</i>	5
<i>Rytmijuoruakka</i>	5
<i>Taulupartituuri</i>	5
<i>Polyrytmiset taputukset</i>	6
<i>Tuolileikki ja rumpusetti</i>	6
<i>Komppivisa</i>	6
<i>Ilmarummut</i>	7
<i>Esineen etsintä</i>	7
Joulujuhlaräppi	8
Kaikurytmejä	10
Improvisointia	11
<i>Kuviot</i>	11
<i>Oman rytmin teko</i>	12
Pianosäestyksiä	15
Väritystehtävä	17
Rumpalin suorituskortti	18

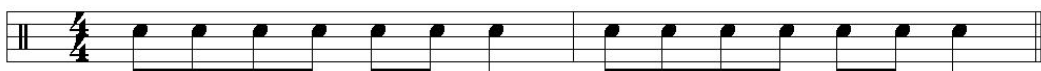
Leikkejä

Leikkiosiossa on vinkkejä musiikin tunneille. Leikit sisältävät paljon rytmikkaa.

Pumban tanssi

Yksi oppilaista on Pumba, jonka silmät sidotaan. Muut liikkuvat hänen ympärillään pumba-rytmissä: myötäpäivään kävellen, samalla reisiin läpsyttäen (”pum”=oikea jalka & käsi, ”ba”=vasen jalka & käsi). Kannattaa harjoitella pumba-rytmi etukäteen opetuskalvolta! Opettaja voi antaa tempon oppilaille. Tanssin yhteydessä on hyvä oppilaiden hokea ”pumba, pumba...” – he siis tanssivat keskellä olevalle Pumballe.

Hetken kuluttua Pumba huutaa ”seis!”, osoittaa kädellään haluamaansa suuntaan ja kysyy: ”kuka siinä minulle tanssii?”. Oppilas, jota käsi osoittaa, vastaa samalla taputtaen:

Ni – me – ä - ni ker- ro en, jat - kaa saat jos tie- dät sen!

Jos Pumba arvaa oikein oppilaan nimen, saa hän jatkaa keskellä. Jos Pumba arvaa väärin tai arvaaminen kestää, pääsee oppilas ringistä Pumbaksi. Leikin tavoitteena on siis päästä Pumbaksi.

Jos leikkijöitä on iso ryhmä, voidaan Pumbaksi ottaa useampi oppilas samaan aikaan. Tällöin Pumbat ovat selät vastakkain, jotta he eivät kysy samalta tanssijalta. Kysymisen he suorittavat yksitellen.

Vinkki: oppilaat saavat itse keksiä *millä äänellä* vastaavat Pumballe. Pumballe voidaan tehdä asu tai päähine vaikkapa kuvataiteen tunnilla. Aivan pienten lasten kanssa voi taputettavan vastauksen (nimeäni kerro...) sijaan sanoa vain ”minä”.

Ennen leikin aloittamista voi ohjaaja lukea alkumotivoinniksi tarinan:

”Kauan sitten eli intiaaniheimossa poppamies nimeltä Pumba. Koko intiaanikylän väki arvosti suuresti Pumbaa, joka paransi sairaita sokeudestaan huolimatta - hän oli näet menettänyt näkönsä heti synnyttyään. Heimolaiset viihdyttivät ja kiittivät poppamies Pumbaa usein tanssimalla hänen ympärillään. Tämän rituaalin aikana Pumba halusi arvuutella, ketkä heimolaisista tanssivat hänelle.”

Leikin opetukselliset tavoitteet: oppilaat taputtavat vastauksensa Pumballe, harjoittelevat ”pumba”-rytmiä tahdissa liikkuen ja keksivät luovia ratkaisuja muuttaessaan ääntään.

Värien valssi

Tarvitaan oppilasmäärän verran eri värisiä A4-koon papereita sekä sinitarraa. Papereista puolet voisi olla valkoisia ja loput sinisiä, punaisia ja keltaisia. Paperit kiinnitetään pienellä sinitarran palalla lattiaan ringin muotoon, mielivaltaiseen järjestykseen. Jokainen oppilas valitsee jonkin paperin, josta aloittaa. Opettajan aloittaessa soittamaan pianolla valssia (tai soittaessa valssia nauhalta) oppilaat liikkuvat ringissä aina seuraavan paperin päälle *tahdin ensimmäisellä iskulla*. Tätä tulee aluksi harjoitella ilman leikkiä, jotta oppilaat osaavat liikkua oikeaan aikaan.

Opettaja lopettaa jossain vaiheessa soiton (mielellään tahdin ensimmäisellä tai toisella iskulla, jotta ei synny epäselvyyksiä, kuka jää mille lapulle) ja oppilaat jäävät paikoilleen. Jos paperi on

- Valkoinen – ei tehdä mitään
- Sininen – jäädytään paikalleen, koska on niin kylmä
- Keltainen – hypitään viisi kertaa paikallaan, kun saadaan niin paljon sähköiskuja
- Punainen – suletaan pieneksi möykyksi, kun on niin kuuma

Leikkiä voi kehittää vapaasti. Väreille voidaan keksiä muita tehtäviä; voidaan myös ottaa yhdeksi lapuksi musta paperi, jossa oppilas saa valita joko itsensä tai jonkun halukkaan rumpaliksi soittamaan valssikomppia. Tällöin *rumpali päättää milloin lopetetaan soitto!*

Opetukselliset tavoitteet: opitaan kuuntelemaan musiikkia ja löytämään tahdin ensimmäinen isku; kuljetaan rytmissä – (tanssitaan jo hieman valssia!); omaksutaan kolmijakoinen rytmi.

Vaihda ryhmää

Tarkoituksena harjoitella kollektiivisesti beat-rytmiä. Jaetaan oppilaat kolmeen ryhmään. Soitetaan yhdessä beat-komppia siten, että ensimmäinen ryhmä ”soittaa hi-hatia” sormilla taputtaen, toinen ryhmä virveliä taputtaen ja kolmas bassorumpua lattiaa polkien. Ryhmät ovat eri puolilla luokkahuonetta. Yhteisen beat-soitannan alettua ohjaaja valitsee yhden oppilaan, joka menee (mielellään rytmissä) toiseen ryhmään jonkun oppilaan tilalle soittamaan uutta ”stemmaa”. Valittu oppilas vaihtaa taas ryhmää jne. kunnes jokainen on vaihtanut ryhmää ainakin kerran. Näin ryhmät vaihtuvat, mutta komppi pysyy!

Opetuksellinen tavoite: oppilaat harjoittelevat ja sisäistävät beat-komppia yhdessä toimien. Leikissä he soittavat yhdessä ja liikkuvat rytmin mukaan.

Löydä oikea osa rumpusettiä

Rumpusetti sijoitetaan osina eri puolille luokkaa (hi-hat, bassorumpu, symbaalit jne.). Muitakin soittimia voidaan ottaa mukaan. 1-3 oppilaalta sidotaan silmät ja laitetaan luokan keskelle. Kaikki muut soittavat luokassa olevia soittimia samanaikaisesti ja keskellä olijojen tehtävänä on löytää sovitut soittimet, esim. bassorumpu ja hi-hat.

Kuullun kirjoittaminen

Ohjaaja soittaa rumpusetin osia yhtä kerrallaan. Esityksen tulee olla rauhallinen ja väleissä tulee olla taukoja. Kokonaisuudessaan ”rumpukappale” voi kestää muutaman minuutin. Oppilaat keskittyvät silmät kiinni kuulemaansa ja kirjoittavat *muistin varassa* kappaleen paperille. Myöhemmin oppilaita voi pyytää ohjaajan paikalle esittämään. Kappale tulee vain kirjoittaa ensin omalle paperille, jotta voidaan tarkistaa kirjoittiko muu luokka kuulemaansa oikein.

Rytmijuoruakka

Oppilaat ovat piirissä istumassa katse myötäpäivään. Aloittaja lähettää viestin seuraavalle taputtaen jonkin rytmin hänen selkään. Viesti tulee taputtaa hiljaisesti, jotta *se kiertäisi ryhmän pikemminkin tunto-, eikä kuuloaistin varassa*. Viestin saatua voidaan sanoa ”kiitos”, jotta osataan varautua omaan vuoroon. Millainen viesti on kierrettyään koko ryhmän?

Taulupartituuri

Ohjaaja kirjoittaa taululle päällekkäin 16 neliötä kahteen riviin; 8 neliötä siis yhteen riviin. Jokaiseen neliöön piirretään tai kirjoitetaan ääniä: sanoja, vihellystä, taputusta... *Oppilaat voivat itse keksiä ääniä*. Tyhjät neliöt merkitsevät hiljaisuutta. Ohjaajan johdolla ”soitetaan” sävellyks. Ryhmä voidaan jakaa myös kahtia ja soittaa kumpikin rivi yhtäaikaan.

Polyrytmiset taputukset

Luokka jaetaan vähintään kahteen ryhmään. Joka ryhmälle oma taputusstemma. Esimerkiksi A-ryhmä laskee neljään ja taputtaa 1. ja 4. iskulla, B-ryhmä laskee viiteen ja taputtaa 4. ja 5. iskulle... Miten onnistuu? Lisähaasteena voidaan muodostaa vielä ylimääräinen ryhmä, jonka tarkoitus on sekoittaa toisten ryhmien laskut.

Tuolileikki ja rumpusetti

Ohjaaja soittaa musiikkia (joko itse tai nauhalta) ja oppilaat pyörivät luokan keskellä olevien tuolien ympärillä. *Tuoleja on aina yksi vähemmän kuin leikkijöitä.* Musiikin tauottua tulee päästä nopeasti istumaan. Se, joka ei ehtinyt istumaan, soittaa seuraavan musiikin mukana rumpusettiä, improvisoiden. Soittaja vaihtuu siis joka vuorolla. *Ohjaajan ja rumpalin tulee olla tarkkana, jotta soitto loppuu samaan aikaan.*

Komppivisa

Ohjaaja soittaa nauhalta musiikkia ja oppilaat yrittävät tunnistaa kappaleen rytmiä. Visailussa voidaan kysyä myös muutakin musiikista. Taululle voi tarvittaessa laittaa komppivaihtoehtoja tunnistamisen helpottamiseksi. Visailu voidaan kisailla yksilöinä tai ryhmissä.

Ilmarummut

Yksi istuu kerrallaan luokan eteen rumpupallille soittamaan jotakin komppia kuvitteellisella rumpusetillä eli ”ilmarummuilla”. Ääntä ei saa kuulua. Muut arvuuttelevat, mikä komppi on kyseessä. Esittäjä valitsee itse vastaajan.

Esineen etsintä

Ryhmä jaetaan kahdeksi joukkueeksi luokan eri päätyihin. Kummastakin joukkueesta yksi menee luokan ulkopuolelle, jonka silmät sidotaan. Tällä välin joukkueet piilottavat *vastapuolen etsijää varten* esineen luokkaan. Etsijöiden hakiessa *oma joukkue auttaa etsijäänsä musisoimalla äänekkäästi (forte), jos on lähellä tai hiljaa (piano) jos on kaukana*. Mitään ei saa puhua etsinnän aikana. Etsijöiden tulee oivaltaa, kummalta puolen luokkaa kuuluvia ääniä tottelee. Se joukkue, joka ensimmäisenä löytää esineen saa pisteen.

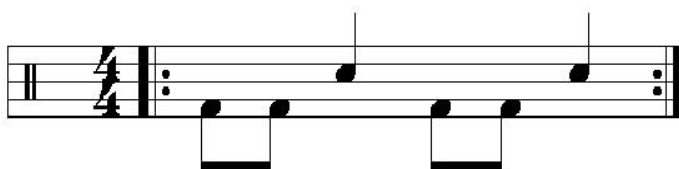
Joulujuhlaräppi

Nykyään taas ajankohtaiset hip hop- ja rap-musiikkityylit ovat nuorten suosiossa (rap on lyhenne engl.rhythmically accentuated poetry, rytmisesti painotettu runous). Ideana on siis tulkita musiikkia rytmitetyn puheen muodossa.

Tämä ”räppi” on tehty esitettäväksi esimerkiksi joulujuhlaan. Kappale säestetään keho-soittimin. Nuottikuvista ensimmäinen on räpin perussyke, jota kaikki esittäjät soittavat koko esityksen ajan. Välisoittoja on kaksi, joista voidaan valita vaikeusasteeltaan sopivampi. Välisoitto on joka säkeen välissä ja niitä voivat soittaa (perussykkeen päälle) pienempi osa luokasta.

Räpin perussyke:

taputus
jalkatömistys

helpompi välisoitto

taputus

vaikeampi välisoitto

taputus
jalkatömistys

Kappale voidaan esittää siten, että yksi oppilas menee vuorollaan mikrofonin ääreen ”räppäämään” säkeen ja välisoiton aikana voidaan vaihtaa räppääjää. Viimeisen säkeen koko luokka voi lausua yhdessä.

Sanat:

Syksy on jo takanapäin ja talvi parhaillaan
töitä tehtiin ahkerasti - on loma paikallaan

(välisoitto)

Loppuvuoden aikana voi ottaa rennosti
kuusenkin voi koristella oikein kauniisti

(välisoitto)

Joulupöydän antimista mahansa täyteen saa
joulupukin vieraillessa kiltteys palkitaan

(välisoitto)

Vanhan vuoden väistyessä uutta juhlitaan
ilotulitusten räiskyessä onnea toivotaan

(välisoitto)

Hauskaa joulun viettoa ja uutta vuottakin!
Näitä halusimme toivottaa, loppuu räppikin!

Kaikurytmejä

Kaikurytmejä voidaan harjoitella taputtaen, soittaen tai lausuen. Yksi ryhmästä (esim. aluksi opettaja) on johtaja, joka lausuu, taputtaa tai soittaa tietyn rytmikuvion. Muut toistavat perässä sen samanlaisena. Johtajaa voidaan vaihtaa välillä.

Mat - kal - le läh - den

Kuo - pi - o Jo - en - suu

Hel - sin - ki Van - taa

Jäm - sä Jy - väs - ky - lä

Tur - ku Rai - si - o

Hy - vin - kää Jär - ven - pää

Ou - lu Vim - pe - li

Uts - jo - ki Kem - pe - le

Sa - von - lin - na Var - kaus

Lo - pul - ta mä py - säh - dyn

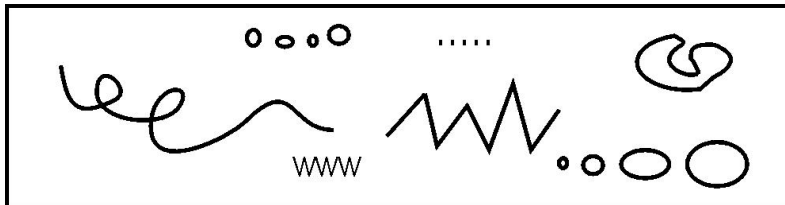
Keksi itse lisää uusia rytmikuvioita.

Improvisointia

Improvisointi (ransk. improvisation=ennalta näkemätön, odottamaton) tarkoittaa länsimaisessa musiikissa musiikin luomista sen esittämishetkellä. Koulumaailmassa oppilaat voivat improvisoida keksimällä esimerkiksi omia rytmejä. Seuraavissa kahdessa opetusvinkissä on pyritty siirtämään vastuuta oppilaille antamalla sijaa heidän mielikuvitukselleen.

Kuviot

1. Taululle piirretään erilaisia kuvioita.

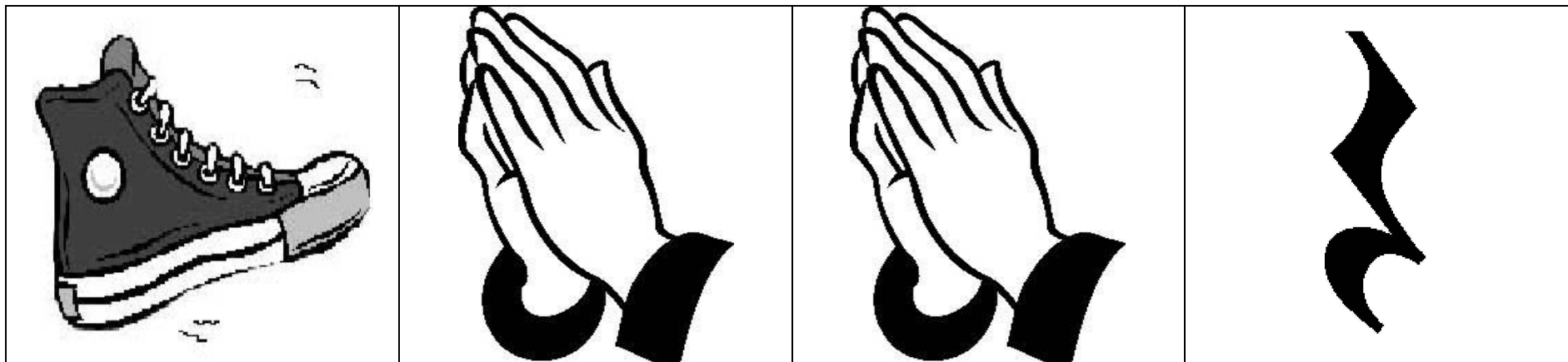

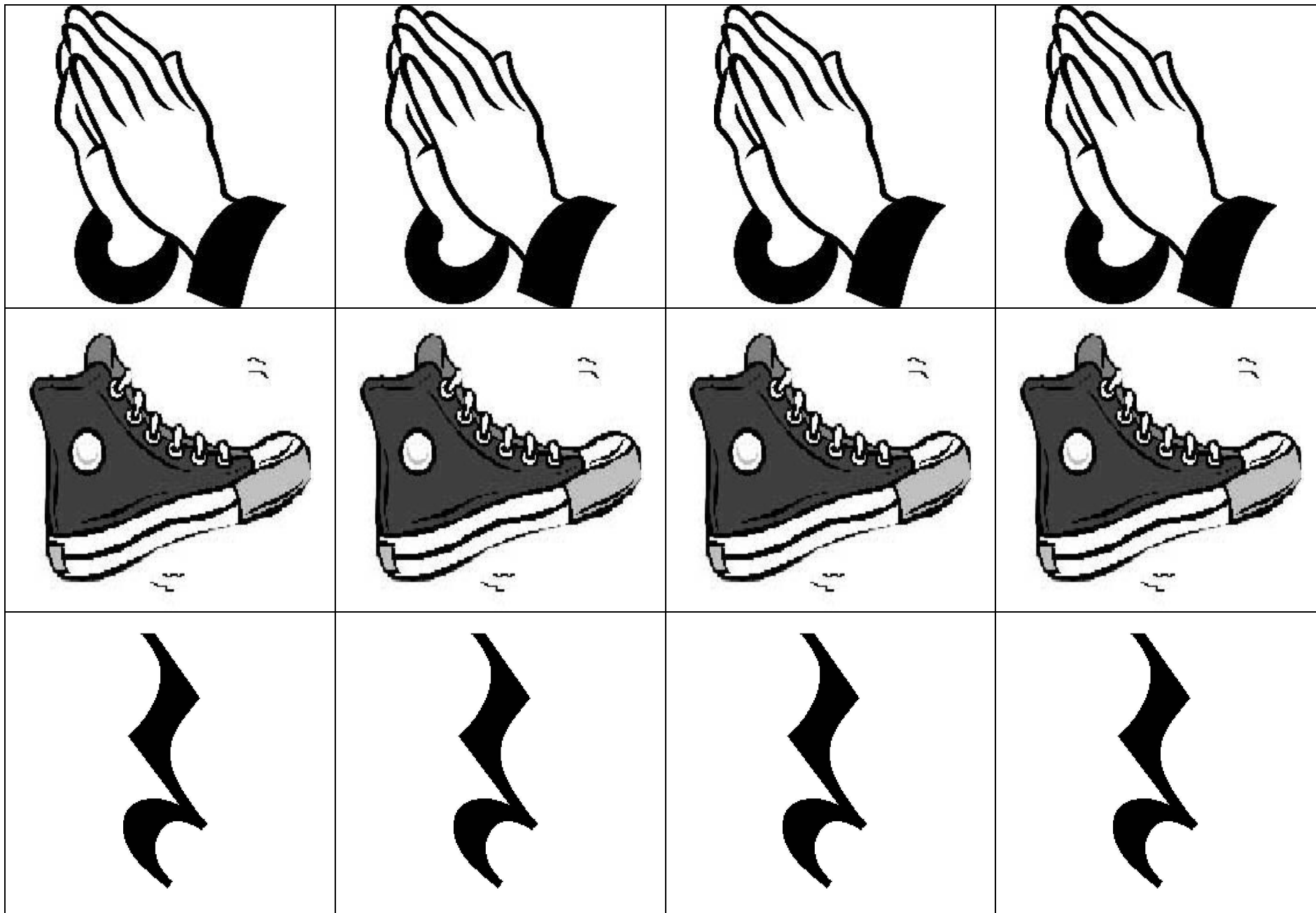
2. Kuhunkin kuvioon valitaan sopiva soitin. Oppilas soittaa ääninäytteen kyseisellä soittimella.
3. Keskustellaan, miten voidaan kuvata erilaisia ääniä: kovaa, pehmeää, terävää, hiljaista jne. Kun viiva katkeaa, on soitossa tauko.
4. Oppilaat säveltävät pienryhmissä kuvioiden avulla oman pienen kappaleen. He valitsevat itse, mitä soittimia käyttävät. Valmiit sävellykset esitetään muille. Ennen esitystä kuviot piirretään taululle.

Sama improvisointiharjoitus voidaan toteuttaa värein.

Oman rytmin teko

1. Seuraava sivu on esimerkki rytmistä, jossa käytetään jalkatömistystä, taputusta ja taukoa. *Jokainen näistä on neljäsosanuotin mittainen.* Rytmä luetaan kuten oikeitakin nuotteja, eli ensin yläriivi, sitten alariivi.
2. Esimerkkinuotinnuksen jälkeisellä sivulla löytyy enemmän symboleita. *Sitä sivua voit monistaa vapaasti oppilaille leikattavaksi.* Voit kerätä leikatut laput yhteen, josta oppilaat keräävät itselleen mieleiset kahdeksan lappua ja tekevät oman kappaleen.
3. Laput voidaan järjestellä erivärisille A4-kokoisille papereille sinitarroilla. Lopuksi paperit kootaan taululle riviin ja voidaan yhdessä soittaa jokaisen oma rytmi ja kaikki rytmit peräkkäin.

Pianosäestyksiä

Tässä on muutamia oppaan rytmeihin esimerkkejä pianosäestykseen.

Valssi

Musical notation for a waltz accompaniment in 3/4 time. The piece is in G major (one sharp). The right hand plays a simple harmonic accompaniment with chords on the first and third beats of each measure. The left hand plays a simple bass line with notes on the first and third beats of each measure.

Humppa
(myös pumba)

Musical notation for a humppa accompaniment in 2/4 time. The piece is in G major (one sharp). The right hand plays a simple harmonic accompaniment with chords on the first and second beats of each measure. The left hand plays a simple bass line with notes on the first and second beats of each measure.

Tango

Musical notation for a tango accompaniment in 4/4 time. The piece is in G major (one sharp). The right hand plays a simple harmonic accompaniment with chords on the first and third beats of each measure. The left hand plays a simple bass line with notes on the first and third beats of each measure.

Beat 1.

Musical notation for a 'Beat 1' accompaniment in 4/4 time. The piece is in G major (one sharp). The right hand plays a simple harmonic accompaniment with chords on the first and third beats of each measure. The left hand plays a simple bass line with notes on the first and third beats of each measure.

Beat 2.

Musical notation for Beat 2 in 4/4 time. The treble clef staff contains a sequence of notes: a quarter rest, a quarter note G4, a quarter note A4, a quarter note B4, a quarter note C5, a quarter note B4, a quarter note A4, and a quarter note G4. The bass clef staff contains a half note G3 and a half note F3.

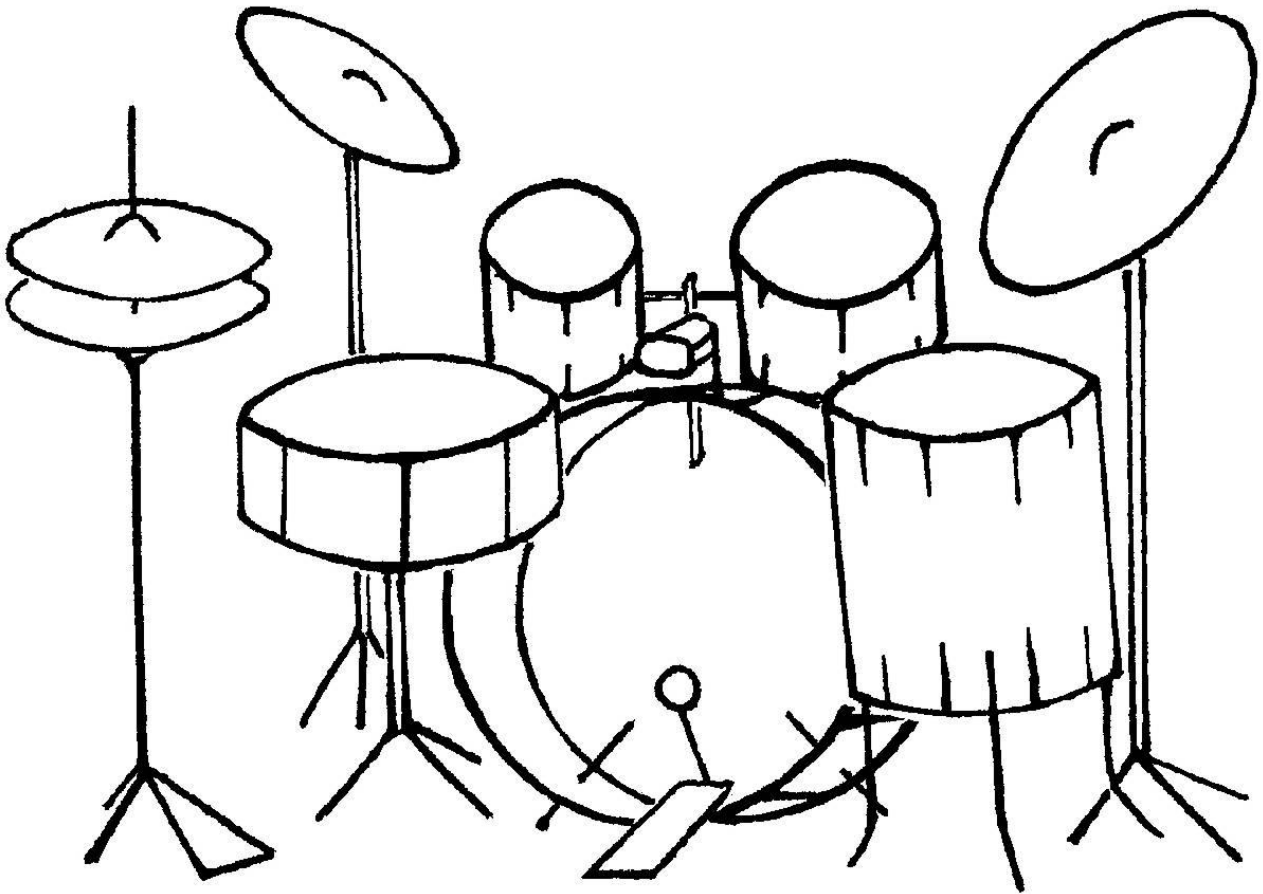
Trioli

Musical notation for Trioli in 4/4 time. The treble clef staff features a triplet of eighth notes in each of the four measures, with notes G4, A4, and B4. The bass clef staff contains a half note G3, a quarter note A3, a quarter note B3, and a quarter note C4.

Reggae

Musical notation for Reggae in 4/4 time. The treble clef staff contains a quarter rest, a quarter note G4, a quarter rest, and a quarter note G4. The bass clef staff contains a half note G3 and a half note F3.

Väritystehtävä

Väritä

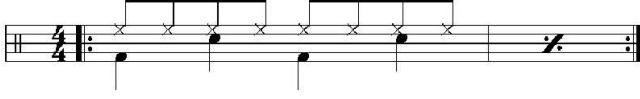

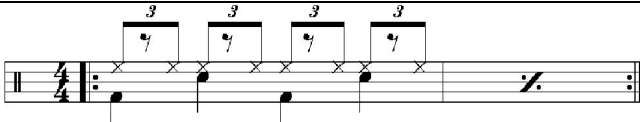
1. virvelirumpu siniseksi
2. pikkutomit ruskeiksi
3. hi-hat punaiseksi
4. bassorumpu vihreäksi
5. lattiatomi oranssiksi
6. symbaalit keltaisiksi
7. lehmänkello mustaksi
8. piirrä rumpukapulat lattiatomin päälle

Lisätehtävä: piirrä itsesi kuvaan

Rumpalin suorituskortti

Minä, _____

osaan soittaa rummuilla vähintään neljän tahdin verran

komppi	nuottikuva	open puumerkki
Pumba		
Valssi		
Beat		
Humppa		
Trioli		
Shuffle		
Lisäksi osaan soittaa seuraavia komppeja:		
		
	